

PROJEKTU LĪDZFINANŠĒ
EIROPAS SAVIENĪBA

ELFLA

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS

SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs"

Laukaugu sēklkopības nozare Latvijā: situācija, viedokļi un risinājumi

Latvijas Sēklaudzētāju asociācija

Sanita Zute

Dzintars Jaks

Ilze Muceniece

30.10.2013. Rīgā

Sēklkopība – šķirnes sēklu pavairošana ražošanas vajadzībām, saglabājot šķirnes sākotnējās labās īpašības

Sēklkopības sistēma:

- 1) selekcija
- 2) valsts šķirņu salīdzināšana (SĪN tests)
- 3) **sēklu ražošana un tirdzniecība**
- 4) sēklu kontrole - sertifikācija

(J.Naudiņš Lauksaimniecības augu selekcija un sēklkopībā, R:Zvaigzne, 1972)

Tiesiskā bāze

« Sēklu un šķirņu aprites likums »

(Likuma nosaukums 16.12.2010. likuma redakcijā, kas stājas spēkā
31.12.2010.)

1.pants. Likuma mērķis

(1) Šā likuma mērķis ir:

- 1) aizsargāt sēklu patērētājus no **nekvalitatīvu sēklu lietošanas sējai;**
- 2) **reglamentēt** lauksaimniecības kultūraugu, dārzeņu, augļu koku un ogulāju **šķirņu apriti.**

Tiesiskā bāze

« Augu šķirņu aizsardzības likums »

(likums no 21.12.2005, spēkā esošā redakcija no 01.01.2012.)

1.pants. Likuma mērķis

Šā likuma mērķis ir noteikt selekcionāra tiesību piešķiršanas kārtību un nodrošināt selekcionāra tiesību aizsardzību.

23.pants. Selekcionāra tiesību darbības joma

Neviena cita persona bez selekcionāra tiesību īpašnieka atļaujas (licences līguma) nedrīkst pārvērst šķirni par ienākumu avotu.

Atļauja nepieciešama :

- 1) ražošanai un pavairošanai;
- 2) sagatavošanai atbilstoši izsējas prasībām, lai pavairotu šķirni;
- 3) piedāvāšanai pārdošanai;
- 4) pārdošanai vai cita veida realizācija;
- 5) eksportēšanai un importēšanai;
- 6) uzglabāšanai 1., 2., 3., 4. un 5.punktā minētajiem nolūkiem.

Tiesiskā bāze

Valsts funkciju realizēšana **sēklkopībā:**

- 1) **MK:** izdod sēklaudzēšanas un sēklu tirdzniecības noteikumus katrai kultūraugu grupai, apstiprina Latvijas Augu šķirņu kataloga nolikumu;
- 2) **ZM:** izstrādā valsts sēklaudzēšanas politiku atbilstoši valsts agrārājai politikai (likumdošana + atbalsts pasākumi)
- 3) **VAAD:** **sertificē sēklas**, uzrauga un kontrolē sēklu apriti;
 - veic visas darbības, kas saistītas ar **Latvijas augu šķirņu kataloga**, Eiropas Savienības lauksaimniecības kultūraugu kopējā kataloga un Eiropas Savienības kopējā dārzeņu šķirņu kataloga;
 - īsteno starptautiskās Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācijas (OECD) **shēmas** šķirņu sertifikācijai **sēklu apritei starptautiskajā tirgū**;
 - kārtro un uztur Kultūraugu uzraudzības valsts informācijas sistēmas **Sēklaudzētāju un sēklu tirgotāju reģistru**.

Sēklkopības nozares dalībnieki:

Lauksaimnieki, produkcijas ražotāji

Sertificēta sēkla

Sēklu tirgotāji

Sēklas sertifikācija

Sēklu ražotāji

Jaunu šķirņu reģistrācija

Selekcionāri, to tiesību pārstāvji

Sēklu kontrole

VAAD + sēklu
ražotājs:
sēklaudzētāju reģistrs
sēklu sertifikācija

**Šķirņu
reģistrācija**

VAAD + selekcionārs:
šķirņu katalogs
šķirņu reģistrs

Likumdošana

ZM, +eksperti:
NAŠP, LSA u.c.

Licences līgums

Selekcionāru atbildības par šķirņu pavairošanu ar pašaudzētu sēklu

Sēklaudzētāju un tirgotāju reģistrs

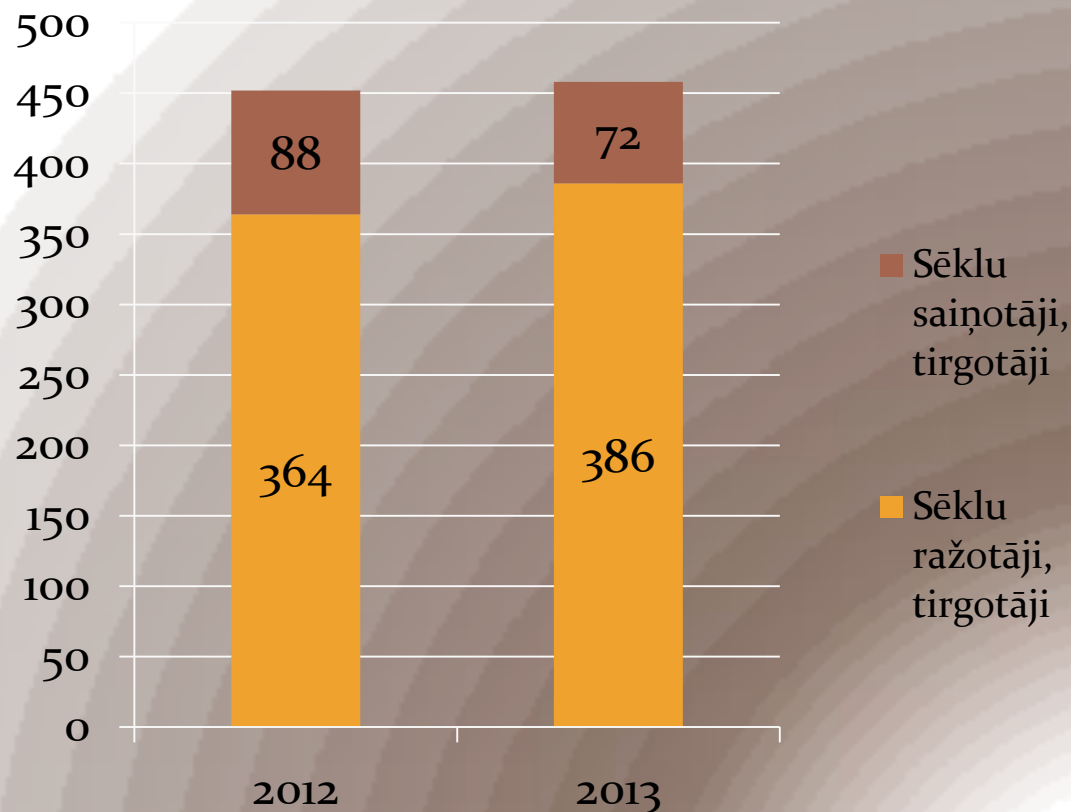
**Kopējais reģistrēto
uzņēmumu skaits**

01.10.2013.: -

458

01.09.2012.: -

452

<http://www.vaad.gov.lv/sakums/registri/skd-seklaudzetaji.aspx>

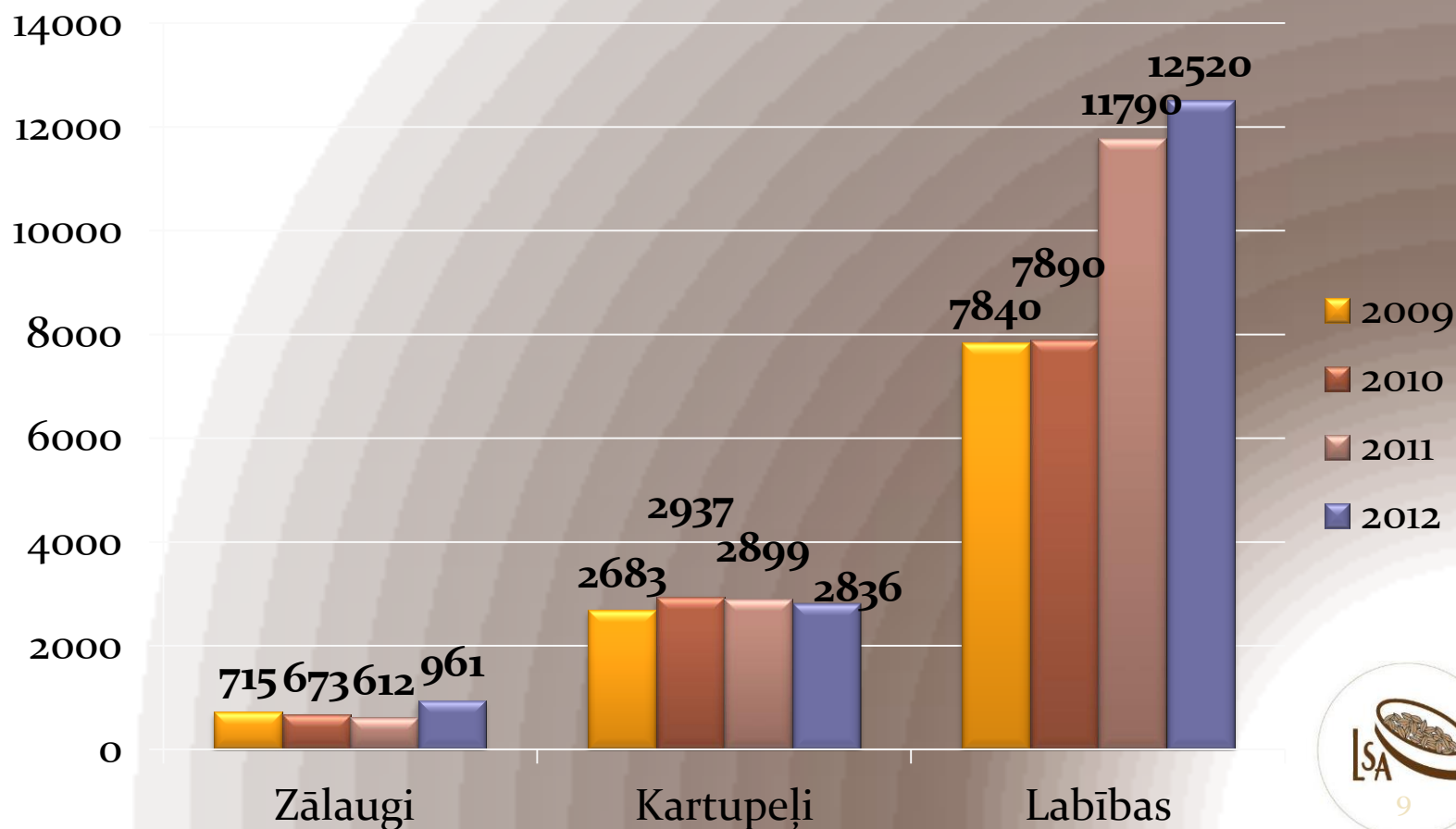
Aktīvo sēkļaudzētāju skaits:

(saimniecības, kas iesniegušas pieteikumu lauku apskatēm)

Laukaugu grupa	2013	2012	2011
Aktīvie sēkļaudzētāji	126	122	128
307 Graudaugi	65	64	60
262 Lopbarības augi	65	61	59
109 Kartupeļi	...	24	25
85 Eļļas augi

Sēklu ražošanas apjomu izmaiņas valstī :

Sertif. sēklas, tonnas	2004	...	2009	2010	2011	2012
Sertificētas sēkla	29547		10523	11500	15301	16809

Sējplatības apjomu izmaiņas valstī :

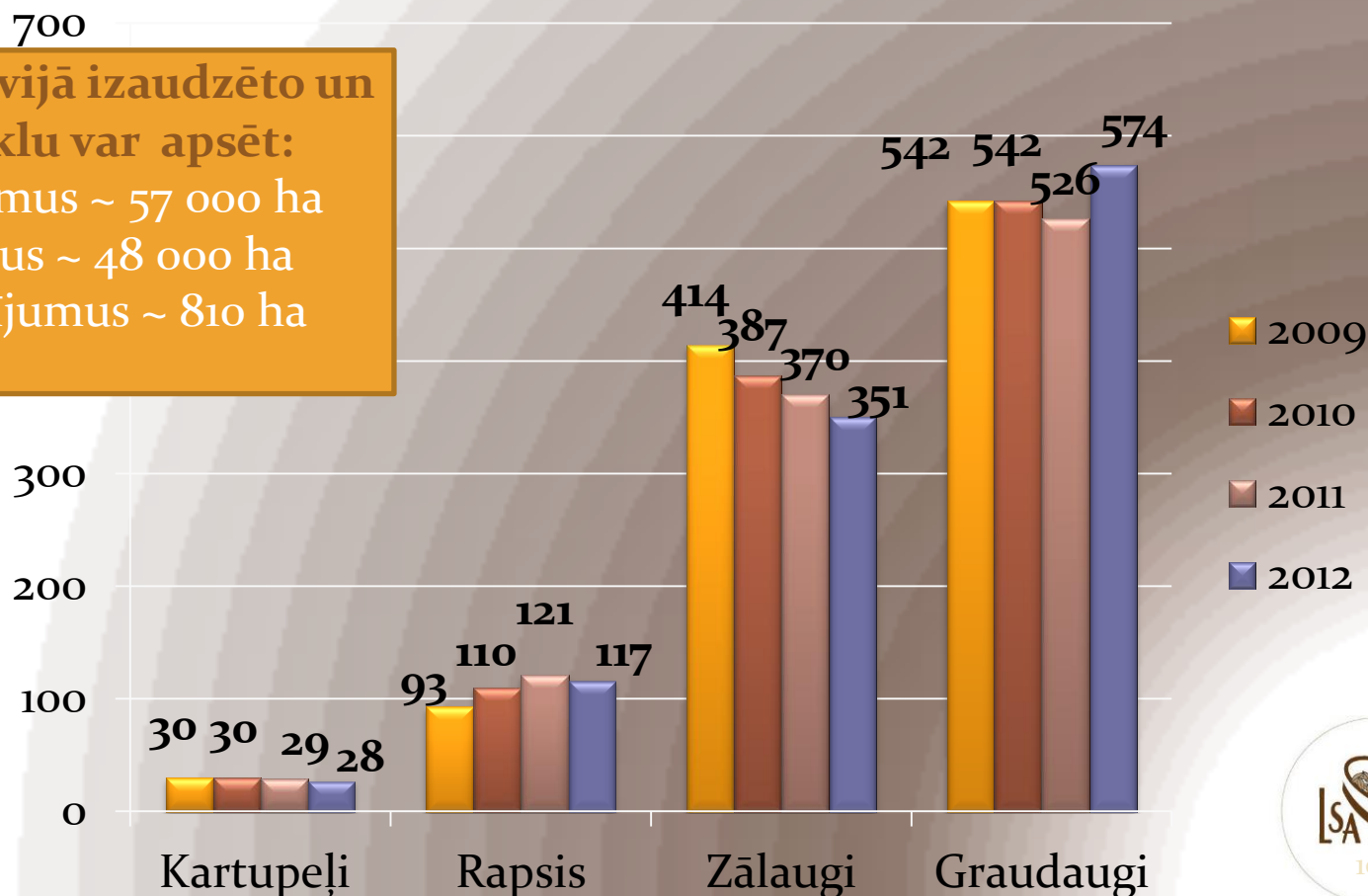
Sējplatības, tūkst. ha	2004.	...	2009.	2010.	2011.	2012.
Kopējā sējplatība:	899		1 112	1 103	1086	1 122

Ar 2012. gadā Latvijā izaudzēto un sertificēto sēklu var apsēt:

Graudaugu sējumus ~ 57 000 ha

Zālaugu sējumus ~ 48 000 ha

Kartupeļu stādījumus ~ 810 ha

Sēklu sertifikācija – kopējo apjomu dinamika

Sertifikācija	2004 ...	2009	2010.	2011.	2012.	2013
Sagatavota sertificēta sēkla, tonnas	25 111	10 523	11 500	15 301	16 809	...
Veiktas lauku apskates, ha	15235	8379	6575	7625	8768	9844

Sēklas kartupeļu sertifikācijas apjomi ir nepietiekoši , lai izpildītu –

MK 08.11.2011. noteikumus Nr.862

«Kartupeļu gaišās gredzenpuves apkarošanas un izplatības ierobežošanas kārtība»

5. Persona, kas audzē kartupeļus:

5.1. katru gadu atjauno sēklas kartupeļus ar sertificētiem sēklas kartupeļiem vismaz **10 procentu** apmērā no apstādāmās platības;

Bioloģiski ražotās sertificētās sēklas - nav datu uzskaites ne VAAD, ne bioloģiskās lauksaimniecības sertifikācijas institūcijās !

Lielākie sēklu ražotāji Latvijā ->

lielākās lauku apskatē atzītās sēklu lauku platības, ha:

Sugas	Saimniecības	2013	2012	2011
<u>Graudaugi</u>	Uzvara – Lauks (Bauska)	776	804	450
2013- 7079 ha	Kotiņi (Baltinava)	754	594	375
	Krastmaļi (Saldus)	332	443	435
	Eriņi (Bauska)	303	291	...
<u>Zālaugi:</u>	Skrīveru sēkl.s. (Skrīveri)	229	227	225
2013 - 2289 ha	Krastmaļi (Durbe)	129	175	123
	Lācīši	~ 65	114	113
	Laucienes zemes (Talsi)	103
	Jaunbāgi (Beverīna)	93

Lielākie sēklu ražotāji ->

lielākās lauku apskatē atzītās sēklu lauku platības, ha:

Sugas	Saimniecības	2013	2012	2011
<u>Kartupeļi</u>	Latfood Agro	56	48	52
2013 – 252 ha	Valsts Priekuļu LSI	34	37	42
	Aloja Agro (~ 37	37	19
<u>Pākšaugi</u>	Kotiņi (Baltinava)	66		
2013 – 222 ha	Laucienes zemes (Talsi)	31
	Valsts Priekuļu LSI	30
	Krastmaļi (Durbe)	30

Lielākie sēklu tirgotāji

Sugas	Uzņēmumi
<u>Graudaugi</u>	Scandagra Latvia
Sēklu realizācijas apjomi ~ 9000 t gadā	Baltic Agro
75 % no sertificētā sēklas daudzuma	Elagro Trade
	LPKS Latraps
<u>Zālaugi:</u>	SIA Latvijas Šķirnes sēklas
Sēklu realizācijas apjomi ~ t gadā	SIA Krastmaļi Sēklas (Durbe)
.....	SIA Dotnuvos projektai
<u>Kartupeļi:</u>	Latfood Agro
Kopējie realizācijas apjomi ~ 2300 t gadā	Aloja Agro
80% no sertificētā sēklas daudzuma	Valsts Priekuļu LSI

Sēklu tirdzniecība : ievestās un izvestās sēklas - **nav ticamu datu !!!**

Laukaugu sēklkopība, 1923. 2023

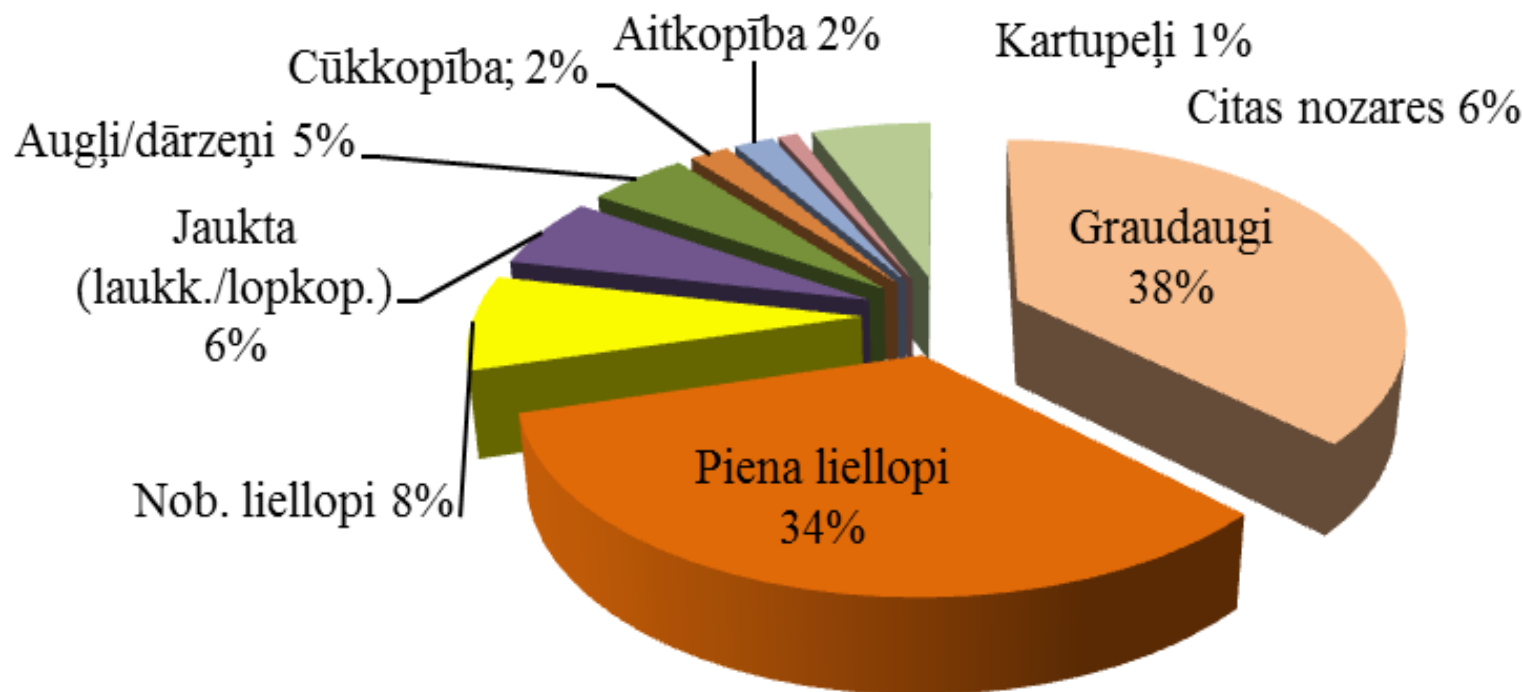
Latvijas lauksaimniecības izredzes cieši saistītas ar sēklkopības uzplaušanu. Latvija, ražojot tikai pārtikas graudus, nekad nespēs sacensties ne ar Krievijas melnzemes guberņām, ne ar Lietuvas druvām, **Latvijai ir jāražo augstvērtīgāks produkts – sēklas**, un priekš sēklkopības Latvijas apstākļi ir pietiekoši labvēlīgi.

Agronoms Jānis Lūke,
ZM Lauksaimniecības departamenta sēklkopības speciālists,
Lauksaimniecības departamenta Gada grāmata 1. gads, **1923.**

LAP 2007-2013

Atbalsta programmas lauksaimniecībai un atbalsts sēklkopības nozarei:

Pasākuma „Lauksaimniecības modernizācija” projektu dalījums pa
ieviešanas nozarēm, (uz 4.jūliju 2012.gadā)
Avots: LVAEI pēc LAD

LAP 2007-2013

Atbalsta programmas lauksaimniecībai un atbalsts sēklkopības nozarei:

-Atbalsta programma “Uzņēmējdarbība un inovācijas”

ELFLA 121 .pasākums ”Lauku uzņēmumu modernizācija”
publiskais finansējums graudkopības – sēklkopības nozares
modernizācijai:

-z/s «Kotiņi» (Baltinavas novads):

- 2008 – ‘Damas’ sēklu sagatavošanas līnija - 53.8 tūkst Ls
- 2008 – ‘Mepy’ sēklu – graudu uzglabāšanas bunkuri – 224 tūkst. Ls
- 2012 - projekts «Sēklas graudu noliktavas rekonstrukcija zemnieku saimniecībā „Kotiņi”» – 247 tūkst. Ls

-z/s «Eriņi» (Bauskas novads):

- 2011 - Angārs sēklas uzglabāšanai , torņu noliktava– 254 tūkst. Ls

Atbalsts sēklkopībai:

ES tiešie maksājumi «Īpašais atbalsts lopbarības augu sēklu un sēklas kartupeļu kvalitātes uzlabošanai»

2012. gadā - 200 tūkst. Euro

2013. gadā – 300 tūkst. Euro

**Valsts atbalsta programmas lauksaimniecībai:
augkopība**

**3.4. Atbalsts kvalitatīvas sēklas sagatavošanai un
izmantošanai**

no 2008. gada – ap 30 tūkst. Ls gadā

Īss ieskats lauksaimnieku aptaujas «Sēklu aprīte saimniecībās» rezultātos

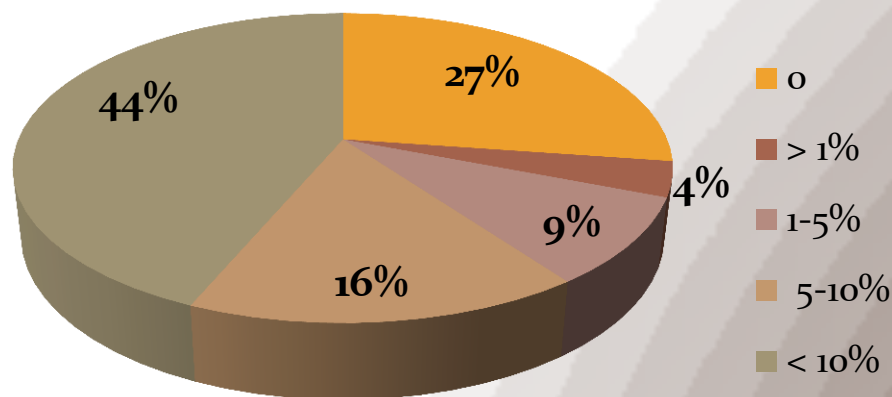
**Aptaujas norises laiks – no 12. līdz 27. oktobrim
Saņemtas 60 anketas no 29 novadiem**

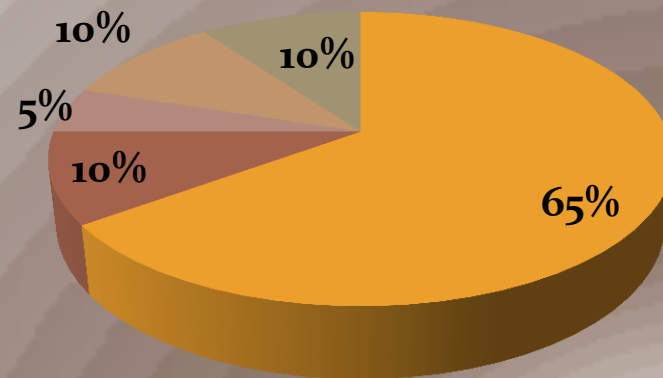
Lauksaimnieku aptaujas rezultāti:

1. Ar sertificēto sēklu apsētās laukaugu platības 2013. gadā,
% no saimniecības kopējās sējplatības

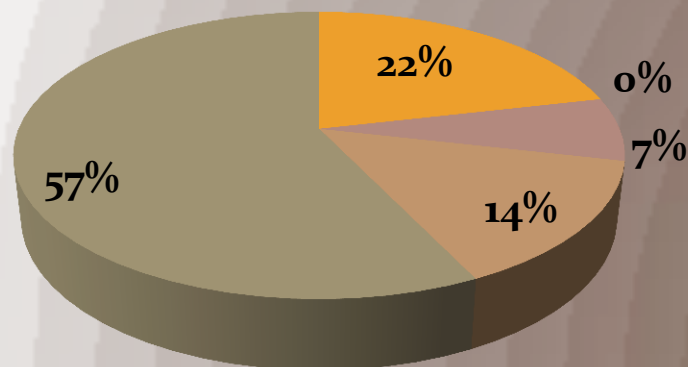
Graudaugi

Kartupeļi

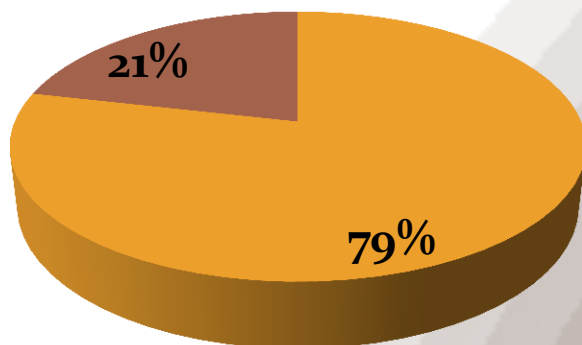
Zālaugi

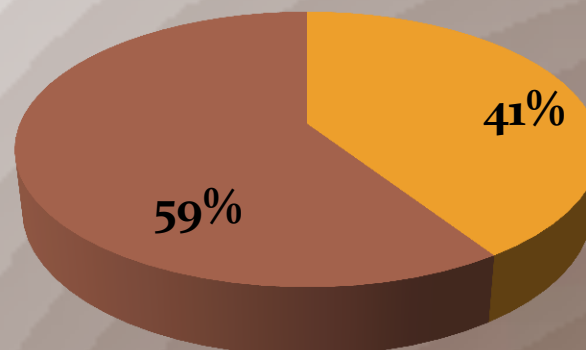
Lauksaimnieku aptaujas rezultāti:

2. Vai esat pircis sertificētas sēklas pēdējo trīs gadu periodā ?

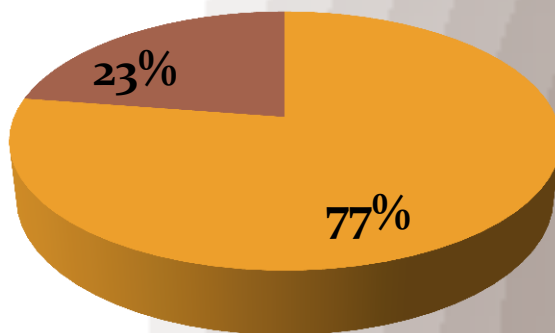
Graudaugiem

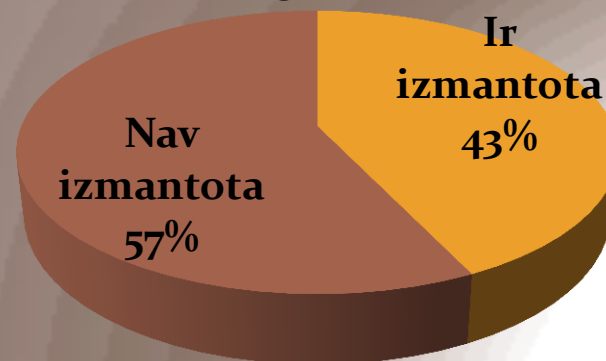
Kartupeļiem

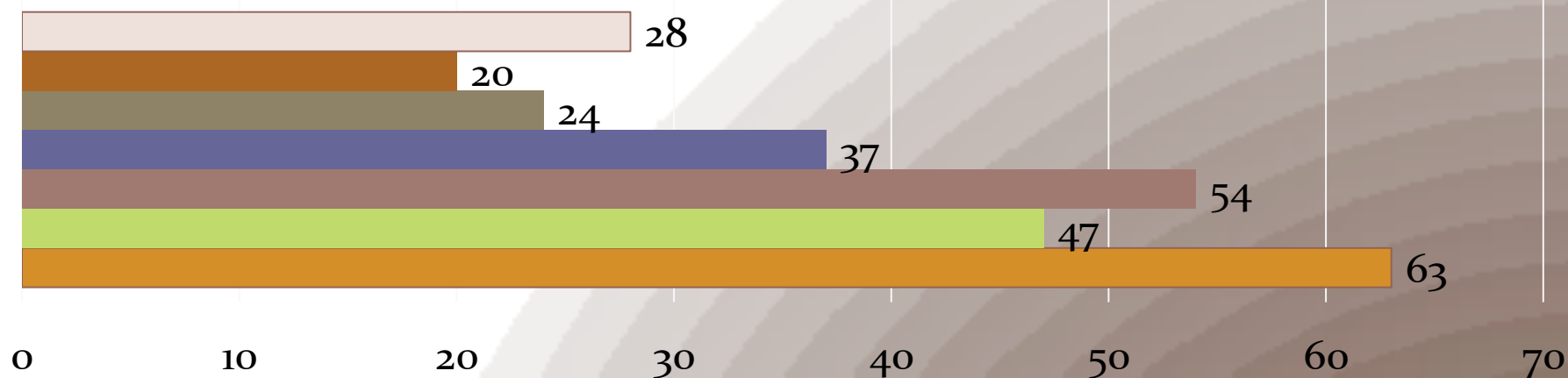
Zālaugiem

Pākšaugiem

3. Informācijas avoti par šķirņu un sēkļu piedāvājumu

■ cits

■ LSA mājas lapa

■ LLKC vai citu neatkarīgo lauksaimniecības konsultantu ieteikumi

■ periodika

■ lauksaimniecības materiālu piegādes/ graudu iepirkšanas firmu, kooperatīvu piedāvājums

■ kaimiņu saimniecību pieredze un piedāvājums

■ zināma sēklaudzētāja piedāvājums

Lauksaimnieku aptaujas rezultāti:

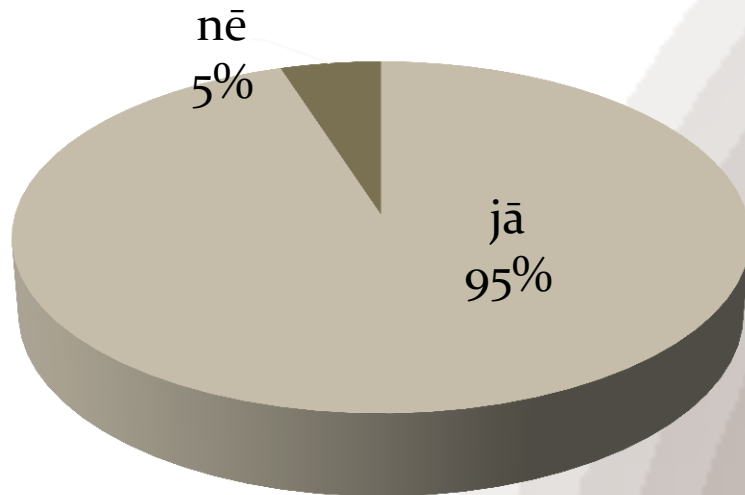
4. Kādi ir galvenie iemesli, kāpēc atsakāties iegādāties sertificētu sēklu ?

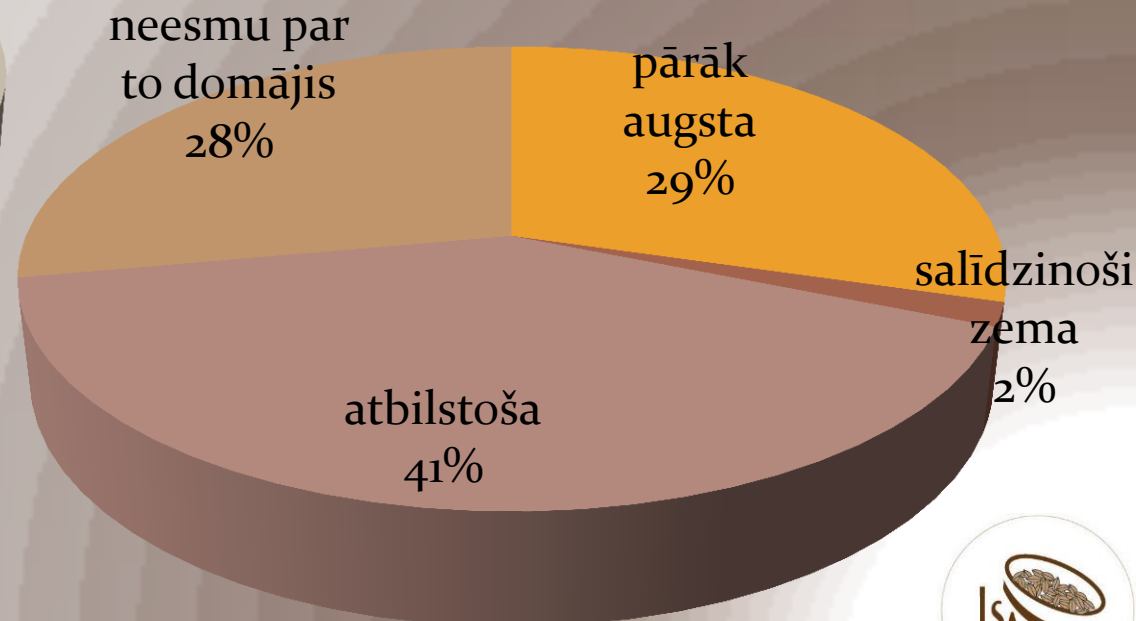
Lauksaimnieku aptaujas rezultāti:

5. Selekcionāru atlīdzības par izveidotajām šķirnēm

Vai uzskatāt, ka selekcionāram jāsaņem atlīdzība par šķirnes lietošanu/pavairošanu?

Selekcionāru atlīdzības likmes novērtējums

Lauksaimnieku aptaujas rezultāti: Ierosinājumi, kā uzlabot selekcionāru un šķirņu lietotāju sadarbību:

- atlīdzība maksājama tikai sēklu tikai sertificētu sēklu pavairošanu;
- atlīdzība selekcionāriem jāsaņem, bet tā jāmaksā starpniekiem – sēklu tirgotājiem ne zemniekiem;
- selekcionāru atlīdzības ir pārāk lielas;
- **jābūt vienotai maksājumu sistēmai** - visi maksā pēc LAD reģistrētām platībām ap 1 ls par ha;
- zemnieki būtu gatavi samaksāt par sertificētu sēklu, bet nevēlas maksāt par pašaudzētu sēklu;
- jāatrod kompromisi par atlīdzības likmēm.

Lauksaimnieku aptaujas rezultāti:

Informācijas aprite:

- nepieciešama plašāka informācija par perspektīvām šķirnēm, izmēģinājumu rezultātiem;
- biežākas lauksaimnieku un šķirņu pārstāvju tikšanās lauku dienās, semināros, attīstīt personīgos kontaktus;
- vairāk informācijas - katalogus, informācijas punktus
- sēklu (šķirņu) pārstāvjiem biežāk jāapmeklē saimniecības
- Latvijas sēklaudzētājiem būtu jādarbojas aktīvāk popularizējot izveidotās šķirnes.

Lauksaimnieku aptaujas rezultāti:

Kā veicināt sertificētu sēklu izmantošanu?

- **jādiferencē platību maksājumi**, kas apsēti ar sertificētu vai nesertificētu sēklu izmantošanu;
- jāatgriežas pie agrākās kārtības ar subsīdijām sēklaudzētājiem – atbalsts par platībām, kas apsētas ar sertificētu sēklu;
- **sertificētu sēklu izmantošana saimniecībā - obligāta LAD prasība.**

LAP 2014-2020

Atbalsta programmas lauksaimniecībai un atbalsts sēklkopības nozarei:

3.3.2. Izglītība, apmācības, konsultācijas un inovācijas

95. Punkts

Lauksaimnieku nepietiekamā izglītība ir arī nozīmīgs cēlonis zemajai nozares produktivitātei (piemēram, zināšanu trūkuma dēļ tikai ~14% graudaugu platību tiek apsētas ar sertificētu un augstražīgu sēklu, zemi piena izslaukumi no govīm), kā arī zemajai efektivitātei - neproduktīvai zemes u.c. resursu izmantošanai, kā rezultāts ir augstas pašizmaksas.

LAP 2014-2020

Atbalsta programmas lauksaimniecībai un atbalsts sēklkopības nozarei:

3.9.Lauku attīstības situācijas novērtējums

Vājās puses

478.Punkts

Lauksaimniecībā un mežsaimniecībā trūkst augstražīgas, vietējiem apstākļiem piemērotas kultūraugu šķirnes, kā arī **netiek pilnvērtīgi izmantots augstvērtīgs pavairojamais materiāls un sēklas**, piemēram, tikai ~14% graudaugu platības tiek apsētas ar sertificētu sēklu. Nepieciešama vietējo ģenētisko resursu saglabāšana izpēte un novērtēšana.

«Uzlabotu un augstražīgu šķirņu sēklas vispapriekš ir vajadzīgs pašas Latvijas lauksaimniecībai. Jāgādā par to, lai sēklkopība izveidojas par atsevišķu lauksaimniecības nozari.»

*Agronoms Jānis Lūke
Lauksaimniecības departamenta
sēklkopības speciālists,
«Lauksaimniecības departamenta
Gada grāmata» 1. gads, 1923.*

- **Kā veicināt sēklkopības nozares attīstību 2014.-2020.?**
 1. **Nozares politikas/stratēģijas izstrāde** – lai stiprinātu sabiedrības izpratni par sēklkopības lomu, nepieļautu lauksaimnieciskās ražošanas līmeņa pasliktināšanos neapdomīgas sēklkopības politikas dēļ;
 2. Skaidri definēt **kvalitatīvas (sertificētas) sēklas izmantošanu** kā vienu no labas lauksaimniecības prakses īstenošanas nosacījumiem saimniecībās ;
 3. Jaunu **zināšanu un informācijas** par sēklkopību un tās lomu izplatīšana lauksaimnieku aprindās .
 4. Sēklu un šķirņu apriti regulējošo likumdošanas aktu pilnveidošana.

Kā veicināt sēklkopības nozares attīstību 2014-2020 gadā?

- **Kā motivēt sēklu ražotājus/sēklu lietotājus ?**
 - **finansiāli atbalstīt sertificētas sēklas pircējus**, lai kompensētu izmaksu starpību, kas rodas iegādājoties sertificētu nevis nesertificētu sēklu, vai **sertificētas sēklas ražotājus**, lai motivētu ieguldīt nozares pastāvēšanā
 - **atbalstīt lauksaimnieku - sēklu ražotāju sadarbības paplašināšanos kooperējoties** vai kā citādi apvienojot spēkus nozares stiprināšanai;
 - **ieviest/ motivēt piešķirt atvieglojumus investīciju piesaistei** tieši sēklkopības materiāli tehniskās bāzes modernizācijai.

LSA darbības mērķi

- Lauksaimniecības produkcijas konkurētspēja un ražošanas efektivitāte ir balstīta uz kvalitatīvu resursu - t.sk., kvalitatīva sēklas materiāla izmantošanu (**sēklas sertifikāts – kā kvalitātes garants**);
- Gudrs lauksaimnieks, kurš zina, ko dara un kāpēc to dara; dara to, ko vislabāk prot un var izdarīt (**arī ar sēklkopību jānodarbojas profesionāļiem**);
- Godīga un uz nākotni virzīta **sadarbība starp selekcionāriem – sēklaudzētājiem – lauksaimniecības produkcijas ražotājiem** (šķirņu autoratlīdzības nav smags nodoklis, bet katra saimnieka ieguldījums savas saimniecības nākotnes labā).

PROJEKTU LĪDZFINANŠĒ
EIROPAS SAVIENĪBA

ELFLA

EIROPAS LAUKSAIMNIECĪBAS FONDS LAUKU ATTĪSTĪBAI:
EIROPA INVESTĒ LAUKU APVIDOS

SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs"

Paldies par uzmanību !

